

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У АВСТРАЛІЇ

Слозанська Г.,

м. Тернопіль

Соціальна робота в Австралії займає важливе місце у структурі професій. Якщо в минулому професійними галузями традиційно вважалися лише медицина, релігія і право, то нині більшість споріднених сфер діяльності, включаючи і соціальну роботу, отримали новий соціальний статус.

Система соціальної роботи в Австралії формувалася протягом століть. Вона бере свій початок від діяльності благодійних організацій, які допомагали переселенцям.

Було б неправильно плутати період заснування закладів з підготовки соціальних працівників із безпосереднім початком роботи в даній галузі. Допомога інвалідам, сиротам, хворим і старим людям, які прибули у XVIII ст. на територію Австралії як в'язні, або шукачі нової кращої долі, була невід'ємною частиною роботи влади, церкви та інших релігійних структур. Громадську турботу про них забезпечували також служби добровольців серед громадян. Поступово формувалася думка про необхідність мати відповідну професійну освіту тим, хто задіяний у соціальних службах.

На даний час соціальна робота в Австралії – це свого роду індустрія, яку з певною долею умовності можна поділити: а) за сферами діяльності соціального працівника; б) за проблемами клієнта; в) за категоріями населення.

Сфери соціальної професійної діяльності в Австралії постійно розширюється; австралійських соціальних працівників можна зустріти в різних урядових закладах, на підприємствах, в офісах, школах, центрах охорони здоров'я, агентствах охорони сім'ї та дитини, центрах фізичного та психічного здоров'я, госпіталах, психіатричних лікарнях, військових підрозділах, церквах, тюрмах тощо.

Питання щодо необхідності підготовки професійних кадрів для соціальної роботи вперше виникло наприкінці XIX ст. Численні соціальні й економічні ставали все більш склад-

ними і набували комплексного характеру. Проблеми допомоги окремій особі або конкретній сім'ї розглядалися з наукової точки зору. Незабаром більшість людей дійшли до переконання, що для поліпшення та вдосконалення роботи служб, підтримки їх діяльності на належному рівні вкрай необхідні професійно підготовлені фахівці.

Професійна підготовка спеціалістів у галузі соціальної роботи розпочалася в Австралії у 1929 році. Саме тоді в двох навчальних закладах – Школі-інтернат у Новому Південному Уельсі та Вікторіанському Інституті у Мельбурні – було відкрито курси з підготовки фахівців у даній галузі. До 1939 року в країні вже існувало п'ять навчальних закладів з підготовки соціальних працівників: три загальних школи та курси при двох лікарнях.

У процесі підготовки відповідних фахівців значна увага приділялася вивченню принципів милосердя. Це обумовлювалося тим фактом, що соціальна робота була, в основному, зосереджена в лікарнях. Пізніше напрями і програми підготовки соціальних працівників розширювалися. Програми підготовки передбачали вивчення теоретичних курсів із соціології, управління, в тому числі історії соціальних теорій, а також принципів, які лежать в основі соціальної роботи. Значна увага приділялася практичній підготовці соціальних працівників [4].

Перші школи соціальної роботи розвивалися разом з інститутами соціального забезпечення. Педагоги були переважно практиками. Більшість з них були австралійцями, що здобули кваліфікацію в університетах Англії (точніше Лондона) та Америки (Чикаго). Як свідчить аналіз літературних джерел, значну допомогу у розвитку професійної соціальної роботи і становлення соціальної освіти надали численні фахівці з вище зазначених країн, які приїхали в цю країну з

метою допомогти у становленні та розвитку соціальної роботи як професії і підготовці відповідних фахівців. Соціальна робота Австралії й досі перебуває під впливом американської та англійської шкіл соціальної роботи.

Чисельність робітників, які працювали у соціальній сфері у 40-х рр. XX ст. становила приблизно 120 працівників, з яких, лише п'ять відсотків були представниками чоловічої статі. Зайнятість жінок у соціальній сфері вимагала від них жертвувати шлюбом, народженням дітей і спричинила зменшення і без того невеликої кількості соціальних працівників. Швидкий розвиток соціальної роботи як професії та недостатня кількість професійних працівників у даній галузі і сприяла залученню до навчання соціальної роботи чоловіків [11, с.327-345].

У становленні і розвитку соціальної роботи в Австралії, безумовно, важливе значення мало заснування в 1946 році Асоціації Соціальної Працівників Австралії. Основна мета її діяльності на той час полягала в об'єднанні викладачів і студентів різних шкіл соціальної роботи при австралійських університетах. Згодом ця організація почала займатися розробкою професійних стандартів, втіленням їх в життя та здійсненням контролю за їх дотриманням. Професійна Асоціація Соціальних Працівників Австралії створила комісію з розробки нового закону про організацію шкіл та створення відповідних навчальних програм для курсів соціальної роботи [9, с.104].

У сучасних умовах фахова підготовка соціальних працівників здійснюється за програмою, акредитованою Асоціацією Соціальних Працівників Австралії (АСПА). Сьогодні Асоціація (СПА) є національним органом, наділим законом винятковим правом здійснювати акредитацію програм бакалаврів та магістрів соціальної роботи. На відміну від Сполучених Штатів, де акредитацію здійснюють неурядові організації, професійні товариства, добровільні об'єднання навчальних закладів, в Австралії Асоціація Соціальних Працівників є професійним органом, який займається акредитацією навчальних курсів з даної спеціальності.

У 1974 році Асоціацією Соціальних Працівників Австралії було остаточно затверджено вагомий для професійної підготовки соціальних працівників документ – *Мінімальні Освітні Вимоги* [9, с.96]. У цьому документі вперше зазначено, що підготовка соціальних працівників до професійної діяльності має базуватися на знаннях основ соціології та психології у поєднанні із професійними знаннями; знання і вміння побудови соціальної політики і практики її здійснення; на принципах і методах організації практики соціальної роботи; на оволодінні методиками проведення досліджень та дотриманні професійної етики; на проходженні 140-денної практики не менше ніж на двох базах [2, с.5]. При університетах Австралії було створено програми навчання соціальної роботи для тих, хто бажав отримати ступінь бакалавра, магістра або доктора. Окремі Школи соціальної роботи були акредитовані з усієї освітньо-кваліфікаційних рівнів. Станом на 1975 рік, в Австралії функціонували вже 11 Шкіл, що займалися підготовкою соціальних працівників. У них 2363 студенти навчалися за програмою бакалавра вищої школи, 209 студентів – за програмою магістра, а 7 – доктора соціальної роботи [10, с.78]. У цей період, процес професійної підготовки соціальних працівників був зосереджений, в основному, на підготовку до роботи з клієнтами і значно менше – на підготовку їх до роботи у відповідних соціальних закладах.

Сьогодні для отримання ступеня бакалавра з соціальної роботи студент подає заяву з проханням прийняти його до тієї чи іншої школи соціальної роботи. Спеціальна комісія проводить співбесіду і тестування, перевіряє базові знання. Курс для отримання ступеня бакалавра триває три або чотири роки. До навчальної програми входять шість основних галузей знань: поведінка людини в соціальному оточенні; соціальна політика; теорія і практика професії; цінності та етика; дослідницька робота та практика.

Щоб стати магістром соціальної роботи, необхідно мати ступінь бакалавра і досвід практичної діяльності в соціальній сфері. Термін навчання – 1-2 роки. Обов'язковим компонентом процесу професійної підготовки є проведення кожним студентом професійного дослідження або написання курсової роботи. Особливо поглиблено вивчаються спеціалізовані предмети: соціальна політика, соціальна економіка, соціальне право, соціальна психологія та методи соціальної роботи. Студенти проходять кожного тижня практичну підготовку (16-20 год). Місце проходження практики обирає сам студент або пропонує викладач-тьютор.

Характерною особливістю докторських програм з соціальної роботи є оволодіння глибокими теоретичними знаннями і формування і розвиток дослідницьких умінь. Навчання протягом двох – трьох років завершується підготовкою і захистом докторської дисертації.

Розробка і дотримання загальних стандартів підготовки соціальних працівників, зокрема, вимога до вибору майбутніми

спеціалістами профілю подальшої діяльності на останньому курсі навчання, а також унітарний підхід до вибору та викладання предметів, стали необхідною умовою подальшого функціонування вищих навчальних закладів з підготовки соціальних працівників у Австралії. Значного поширення набула внутрішньовідомча підготовка через спеціальні курси, читання яких забезпечувалося професійними асоціаціями. Було організовано курси підвищення кваліфікації для різних категорій соціальних працівників. Роботодавці почали матеріально заохочувати працівників, які прагнули до вдосконалення професійної майстерності [9, с.96].

Сьогодні в Австралії соціальна робота здійснюється на трьох рівнях: державному, регіональному і місцевому. Станом на 1999 рік в Австралії функціонував 21 навчальний заклад з підготовки соціальних працівників [12, с.23-26]. Склад студентів факультетів соціальної роботи в Австралії є різномірним. Це зумовлено етнічним складом населення країни. Так, згідно статистичних даних 1990 року, в Австралії половина населення мала одного або двох батьків, що були вихідцями із різних країн світу і для яких англійська мова не була рідною [10, с.79].

Аборигени в Австралії у 90-х роках XX ст. становили тільки 1% від загальної кількості населення. Власне тому в Австралії пропагується полікультурний підхід до освіти [10, с.79].

Важливою ланкою регулювання рівня освіти в умовах децентралізації управління вищою освітою Австралії є система акредитації. Акредитація – це феномен американського походження, що представляє собою соціальний інститут, який має на меті вносити відносно впорядкованість у систему освіти, що склалася стихійно, підпорядковувати її єдиним суспільним вимогам [1, с.7].

Як уже зазначалося, Асоціація Соціальних Працівників Австралії є тим професійним органом, що займається акредитацією навчальних курсів з даної спеціальності.

Основними критеріями акредитації освітніх програм із соціальної роботи є стандарти придатності та оціночні стандарти. Стандарти придатності висувають ряд вимог до шкіл соціальної роботи, що пропонують ступінь бакалавра: програма має бути невід'ємною частиною навчального закладу, який присвоює даний ступінь; головний адміністратор школи має дати офіційний дозвіл на ознайомлення Акредитаційної комісії з документацією програми; школа має документувати, виконанням студентом програми, необхідної для початкової професійної діяльності. Інші стандарти придатності вимагають детального опису соціальної роботи як поля діяльності студентів; забезпечення кваліфікаційного статусу ректора; призначення на посаду викладачів, які мають ступінь не нижче магістра та досвід практичної діяльності у сфері соціальної роботи і дотримуються недискримінаційної політики.

Стандарти придатності для Шкіл, які здійснюють підготовку магістрів, практично аналогічні. Основна відмінність полягає у тому, що стандарти для програм підготовки магістрів передбачають готовність студентів після завершення курсу навчання самостійно здійснювати практичну діяльність.

Оціночні стандарти для Шкіл, які здійснюють підготовку бакалаврів та магістрів, практично однакові. Вони включають:

- освітні цілі школи і очікувані результати (загальні і професійні), опис громад, клієнтів, які обслуговувалися школою;
- ресурси, джерела, необхідні для досягнення поставлених цілей;
- офіційну письмову заяву ректора університету про підтримку програми;
- офіційну згоду відповідних професійних та інших організацій, громад;
- дані про викладацький склад, що здійснює виконання програми, в якій вказані: а) кількість і різноманітність предметів і програм; б) кваліфікаційні дані про викладацький склад; в) професійний досвід викладачів, практик, публікації, дослідження, керівництво громадами; г) пропорційний розподіл часу на процес викладання, кураторство групи, організацію практики, підготовку матеріалів для проведення занять, виконання адміністративних обов'язків, роботу в комісіях та комітетах, консультативну роботу зі студентами, дослідницьку роботу [14], [8].

Слід зазначити, що в Австралії акредитація є обов'язковою, а орган, який її здійснює, має всі юридичні права здійснення контролю за діяльністю навчальних закладів. Усі вищі навчальні заклади прагнуть отримати акредитацію, оскільки для роботодавців вона є гарантом високої якості освіти випускника. Акредитація є бажаною з ряду інших причин. Зокрема, ліцензія або сертифікат на право здійснення практичної діяльності у сфері соціальної роботи видаються лише випускникам програм підготовки, акредитованих Асоціацією Соціальних Працівників Австралії. Випускники акредитованих програм на рівні бакалавріату можуть продовжувати навчання з

метою отримання ступеня магістра. І, нарешті, членство у Національній Асоціації Соціальних Працівників є можливим лише для студентів і випускників програм, які вже отримали або прагнуть отримати акредитацію Асоціації Соціальних Працівників Австралії.

Аналіз системи акредитації закладів вищої соціальної освіти в Австралії дає змогу констатувати, що їй притаманні такі риси як обмеженість дії акредитаційного статусу та державно-громадський характер.

Таким чином, можна зробити висновок, що власне 1929-1990 рр. стали етапом формування сучасної систе-

ми підготовки соціальних працівників в Австралії. Цей процес відбувався під впливом політичних та соціально-економічних чинників розвитку соціальної роботи як науки та професійного виду діяльності; його характерними ознаками стали заснування координаційних органів у галузі підготовки соціальних працівників, розширення змісту підготовки соціальних працівників, встановлення стосунків партнерства та співробітництва між навчальними закладами та соціальними агентствами, об'єднання усіх рівнів освітньо-кваліфікаційної діяльності (бакалавра, магістра і доктора) у цілісну систему підготовки соціальних працівників на рівні вищої школи.

Література та джерела

1. Елманова В.К. Высшее образование за рубежом (США, Великобритания, Франция, ФРГ, Япония, КНР: Учебное пособие / Ленинградский гос. ун-т. – Л.: ГЛУ, 1989. – 49с
2. Australian Association of Social Workers. – Barton: AASW, 1998. – P.5
3. Australian Association of Social Workers. Policy and procedures for establishing Eligibility for membership of AASW. – Barton, ACT, Australian Association of Social Workers, 2000. – 104p
4. Berber, J.G. & Cooper, L. Current trends in the education of Australian social workers. – Aldershot; Arena: Ashgate, 1997. – 200p
5. Burrows, Toby & Philip G.Kent. Serials Management in Australia and New Zealand. – Haworth Press: ISBN 1-56024-453-4, 1993. – P.19
6. Catholic Family Handbook / The by Rev. George A.Kelly. – New York: Random House, Inc., 1959. – 56p
7. Establishment dates. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 21.02.2006: <<http://www.australian-universities.com/phd.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. Higher Education Coordination, Accreditation and Quality Assurance. – [Електронний курс]. – Режим доступу: 24.02.2007:<<http://www.dest.gov.au>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
9. Lawrence R..J. Australian social work in historical, international and social welfare context in: P.Boas & J.Crawley (Eds) The challenge of problem – based learning. – London: Kogan Page, 1976. – 96p
10. Lindsey Napier & Janet George. Changing social work education in Australia // Social work education. – 2001. – Vol. 20ю – №1. – P.75-86
11. Martin E. Themes in a history of the social work profession // International Social work. – 1992. – № 35. – P.327-345
12. O'Connor I. Who drives social work education in Australia? – Auckland: New Zealand School of Social Work Conference, 1997. – № 9 (13 September). – P.23-26
13. Rabbits, E. Women in social work // Australian Social Work. – 1985. – № 38(1). – P.1-49
14. Recognition of Australian degrees in the US. – [Електронний курс]. – Режим доступу: 23.02.2007: <<http://www.idp.com/usa-canada/students/australianeducationssystem/article121.asp>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

Автор статті розкриває основні етапи становлення і розвитку сучасної системи професійної підготовки соціальних працівників в Австралії.

The author of the article has considered the basic stages of formation and development of the contemporary system of vocational training of social workers in Australia.